

Inleiding

De Werkgroep Verbetering Besluitvorming Regio heeft op verzoek van het Algemeen Bestuur van de Regio Gooi en Vechtstreek gesproken over de besluitvormingsprocessen zoals die nu door de regio gehanteerd worden, hoe deze door de gemeenteraden ervaren worden en hoe de besluitvorming kan worden verbeterd.

Het advies van de werkgroep kan als volgt worden samengevat:

Betrek gemeenteraden eerder bij besluitvorming, hanteer transparant en eenduidig besluitvormingsproces

1. Introduceer startnotities

Breng als regio, bij aanvang van de uitwerking van de regionale opgave uit de RSA, een startnotitie naar buiten met een verkenning van de opgave, de oplossingsrichtingen, het besluitvormingsproces en de beslissingsbevoegde organen.

2. Regiopodium: meer dialoog tussen de woordvoerders en met de portefeuillehouders

- Maak de Regiopodia onderdeel van de raadsprocessen (ad 1).
- Vergroot de betrokkenheid van raadsleden door de inhoudelijk woordvoerders uit de gemeenteraden op naam op te vragen en uit te nodigen.
- Benut de Regiopodia voor de dialoog tussen de woordvoerders van de verschillende gemeenten en met de portefeuillehouders over de denkrichtingen en het te doorlopen traject met de gemeenteraden.
- Wees helder over het doel van een Regiopodium: de dialoog is (per definitie) beeldvormend, maar moet ruimte geven voor het peilen van meningen en gevoelens.
- Nodig alle gemeenteraadsleden uit om als toehoorder de dialoog te kunnen bijwonen.

3. Geef AB-leden meer ruimte om regionale rol te spelen

- De leden van het AB trekken regionaal een portefeuille namens de gehele regio. Geef hen meer ruimte om deze portefeuille te vertegenwoordigen in de hele regio in gesprekken met colleges en gemeenteraden. Zo kunnen zij hun bestuurlijke rol goed vervullen
- Door als regionaal bestuurlijk trekker aanwezig te zijn bij presentaties en behandeling in de gemeenteraden wordt de politieke sensitiviteit van het AB resp. portefeuillehouders vergroot.
- De regionaal bestuurlijk trekker vervult een verbindende rol die niet afdoet aan de bestuurlijke verantwoordelijkheid van de eigen portefeuillehouder.

4. Informatiesymmetrie

- Zorg ervoor dat de gemeenteraden (gelijk)tijdig over dezelfde openbare en vertrouwelijke informatie beschikken.
- Lever overzicht van de woordvoerders en de behandeldata bij de gemeenteraden.
- Werk met een regionale lange termijn agenda inclusief behandeling door de gemeenteraden.

5. Breng de regionale griffierskring in positie bij aanvang van een regionaal proces

- Zorg er voor dat bij aanvang van een regionaal proces, als onderdeel van de voorbereiding van een startnotitie, afstemming plaatsvindt tussen de regionale griffierskring en een ambtelijke vertegenwoordiging van de Regio over de planning, het proces, de bevoegdheden en de aard van de besluitvorming (een zienswijze of een inhoudelijk besluit).

1 Inleiding

De gemeenteraden in de Gooi en Vechtstreek hebben in de periode 2018 – 2019 de Regionale Samenwerkingsagenda (RSA) vastgesteld. Deze RSA bevat het geheel aan regionale opgaven (het 'wat'). De regionale portefeuillehoudersoverleggen zijn nu aan zet om in onderlinge afstemming en in regionale samenwerking uitwerking te geven aan deze opgaven.

Bij behandeling van de Regionale samenwerkingsagenda in 2019 is de regionale afstemming over de vorm van intensievere betrokkenheid van de gemeenteraden geparkeerd. Toch leeft breed in de regio het gevoel dat de besluitvorming en de inhoudelijke betrokkenheid van de gemeenteraden bij de Regio beter kan. In november 2019 is een gesprekronde met gemeenteraden uitgevoerd waaruit als aanbeveling naar voren kwam om geen structuurverandering door te voeren maar eerst 'het bestaande' beter te benutten met daarin ruimte voor innovatie.

Tijdens de werkconferentie met gemeenteraadsleden op 6 maart is een aantal van de bestaande vormen met mogelijkheid tot doorontwikkeling voorgelegd. Ook een recente ervaring met gelijktijdige raadsvergaderingen, van Laren, Gooise Meren en Hilversum over de inrichting van Crailo, werd hierin meegenomen. De bijeenkomst is op 6 maart afgesloten met de afspraak om met enkele gemeenteraadsleden het gesprek verder te verdiepen en te komen met concrete voorstellen voor een volgende werkconferentie op 2 juli.

2 Opbrengst

Een groep vertegenwoordigers uit gemeenteraden, colleges en griffiers heeft zich op 9 en 22 juni gebogen over de ervaringen in de regionale afstemming tussen de gemeenteraden en de Regio tot op heden. Gezamenlijk hebben zij oorzaken besproken en oplossingen verkend. Hieronder wordt allereerst ingegaan op de constatering om vervolgens te komen tot de besproken oplossingsrichtingen en enkele direct toepasbare voorstellen. Voorstel nr. 5 is op initiatief van de regionale griffierskring toegevoegd.

2.1 Constateringen

Inhoudelijke opgaven RSA worden breed gedeeld

Regionale samenwerking is in dit compacte gebied sinds mensenheugenis onderdeel van de cultuur. Alle gemeenten voelen zich ook onderdeel van de regio. De inhoudelijke opgaven die zijn opgenomen in de Regionale samenwerkingsagenda zijn een concretisering van het gedeelde gedachtengoed en worden door de werkgroep onderkend.

Rommelige en ongestructureerde besluitvorming

Het is tot nog toe nog wel zoeken naar een manier of een vorm die de regionale betrokkenheid van de gemeenteraden vooraf, tussentijds en bij de resultaten en verantwoording waarborgt. Uit de bespreking met de gemeenteraadsleden komt als rode draad naar voren dat de processen en procedures van de Regio tot nu toe ongestructureerd en rommelig overkomen. Om regionaal afgestemd met gemeenteraden te komen tot besluiten over een onderwerp, moet in de procedure vooraf veel beter zijn nagedacht over de synchronisatie van de behandeling door de verschillende gemeenteraden. De besluitvorming rond de Regionale samenwerkingsagenda heeft enerzijds door de voortijdige vormdiscussie en anderzijds door het rommelige verloop van de afstemming van de amenderingen teveel politieke onrust opgeleverd.

Geen eenduidige informatieverstrekking

Er is daarnaast vastgesteld dat er verschil is in informatieniveau tussen de gemeenteraden.

De ervaring leert – uit contacten met overige gemeenteraadsleden - dat het per college kan verschillen of en op welke wijze de achtergrondinformatie (al of niet voorzien van een lokaal sausje) wordt verstrekt. Het ontbreken van informatiesymmetrie (regionaal) kan afbreuk doen aan het vertrouwen als gemeenteraad volledig (genoeg) geïnformeerd te zijn. Onderdeel van de informatiesymmetrie is ook te weten welke woordvoerders zijn betrokken en de planning bij de overige gemeenteraden.

Besluitvorming vaak rijdende trein: bestemming voor regio helder, gemeenteraden mogen aanhaken

Een andere constatering is dat gemeenteraden soms pas halverwege - als een reeds rijdende trein - in een regionaal proces kunnen instappen. Gemeenteraden ervaren hierdoor achter de feiten aan te lopen. Gemeenteraden worden op die manier onvoldoende in positie gebracht.

Onvoldoende kennis bij raadsleden over regio

Gemeenteraadsleden blijken regelmatig onvoldoende kennis te hebben over wat regionaal speelt. Daar zijn verschillende verklaringen voor. De regionaal actieve en betrokken raadsleden signaleren dat er door de Regio weliswaar uitgebreid gelegenheid wordt geboden om zich te laten informeren, maar dat dit zich doorgaans beperkt tot ca. 50 van de 170 raadsleden.

Regiopodia als onderdeel van het raadsproces

De functie van de Regiopodia wordt momenteel als te onduidelijk aangemerkt. In de huidige opzet van de Regiopodia (informeel en informerend) wordt de dialoog tussen de woordvoerders en met de portefeuillehouders gemist. Dit levert teveel eenrichtingsverkeer op. Informatieoverdracht van en naar de eigen gemeenteraden vindt vanuit de Regiopodia in de huidige raadspraktijk niet plaats. De opkomst is bovendien betrekkelijk willekeurig.

Te weinig politieke sensitiviteit

Tenslotte is geconstateerd dat de Regio overwegend bestuurlijk is georganiseerd en ook in de aanpak zo is georiënteerd, waardoor het aan de gewenste politieke sensitiviteit of - antennes ontbreekt.

2.2 Oplossingsrichtingen

Helder en eenduidig besluitvormingstraject

De constatering duiden op een oplossing die zich allereerst richt op een betere en veel nauwkeuriger afstemming van de beeldvormende en besluitvormende processen rond de gezamenlijke opgaven. Als er een eenduidig besluit moet worden genomen door zeven gemeenteraden dan luistert dit nauw. Een schema bij aanvang wordt gemist waarmee voor een ieder inzichtelijk is wat van welk orgaan op welk moment gevraagd wordt.

Een oplossing voor dit probleem, en voor de hierna gesignaleerde problemen van eenheid in proces en informatie en gelijktijdige raadsbesluitvorming, kan gevonden worden door als onderdeel van de voorbereiding van een startnotitie, afstemming te laten plaatsvinden tussen een ambtelijke vertegenwoordiging van de regio en de regionale griffierskring over in ieder geval de inrichting van het proces, planning, bevoegdheden van de betrokken regionale en gemeentelijke bestuursorganen en aard van de besluitvorming (een zienswijze of een inhoudelijk besluit). Dit ten bate van de gemeenteraden.

Begin op tijd aan dialoog

Als gemeenteraden in dit schema bovendien veel meer vooraan in het proces in positie worden gebracht levert dit een bijdrage aan het vervolg. De behoefte aan een tijdige dialoog over de probleemstelling en de oplossingsrichtingen wordt breed gedeeld. Een dialoog zou om het beheersbaar te houden kunnen plaatsvinden met de portefeuillehouders en de gemeenteraadsleden die later als woordvoerder in de lokale debatten naar voren treden.

Regionale bestuurlijke trekkers meer op pad en vrijheid voelen namens regio op te treden

Bij (ambtelijke) presentaties of behandeling van RSA thema's in de gemeenteraad is de aanwezigheid van de regionaal bestuurlijk trekker als gezicht van de regio belangrijk. Nadrukkelijke kanttekening daarbij is dat een regionaal bestuurlijk trekker niet in de plaats gesteld kan worden van de lokaal bestuurlijk verantwoordelijk portefeuillehouder. Een regionaal bestuurlijk trekker kan in afstemming met de lokaal portefeuillehouder een bijdrage leveren aan de lokale discussie in de raad met de inbreng van het regionale perspectief en de afhankelijkheden tussen gemeenten.

Deelname Regiopodia bevorderen

Om de deelname aan de Regiopodia te bevorderen is aanbeveling op naam van de hiervoor aangewezen en uitgenodigde raadsleden voor de Regiopodia uit te nodigen. De fracties wijzen daarvoor hun woordvoerders aan. Een bijkomstig voordeel is dat een actueel overzicht van woordvoerders ontstaat dat van meerwaarde is als regionaal netwerk van gemeenteraadsleden voor latere momenten van afstemming of initiatief. De uitnodiging aan de Regiopodia is niet beperkt tot de woordvoerders; overige belangstellende raadsleden, die de dialoog willen bijwonen, zijn eveneens van harte welkom.

Eenheid in proces en informatie

Als bijzonder aandachtspunt is genoemd de waarborging van de regionale informatiesymmetrie. Alle raden moeten over dezelfde openbare en vertrouwelijke informatie beschikken in eenduidige vorm. Als via de colleges vanuit de samenwerking wordt gerapporteerd blijkt ook daar aandacht nodig voor de informatiesymmetrie. Als oplossingsrichting is genoemd een bondige verslaglegging uit Regiobijeenkomsten waarmee de kerninformatie eenvoudig is terug te koppelen naar alle raadsleden. Voor de informatiesymmetrie tussen de verschillende colleges zal het aankomen op afspraken in de regionale portefeuillehoudersoverleggen. De ervaring leert namelijk dat 'vertaling' van regionale kerninformatie naar de eigen lokale situatie toch vaak wenselijk is. Onder informatiesymmetrie wordt tevens verstaan het overzicht van de woordvoerders, het tijdstip van verstrekken van informatie en de planning van de raadsbehandeling in de gehele regio.

Gelijktijdige gemeenteraden?

Verder is in het gesprek gepasseerd de oplossing van de gelijktijdige gemeenteraad. Recent werd hiermee positieve ervaring opgedaan door de gemeenteraden van Laren, Gooise Meren en Hilversum toen het ging over de inrichting van Crailo.

De kanttekening werd daarbij direct geplaatst dat dit niet alleen een zeer tijdrovende manier van vergaderen is, maar dat dit bij 7 gemeenteraden aanzienlijk in complexiteit zal toenemen. Eerder werd tijdens de werkconferentie op 6 maart een vergelijkbare bedenking ingebracht tegen een Regiocongres met 170 raadsleden en 40 bestuursleden.

Inhoudelijke betrokkenheid versterken via de woordvoerders

De inhoudelijke betrokkenheid van de gemeenteraden kan worden vergroot door te werken met thematisch vormgegeven Regiopodia –opgenomen in de beeldvormende en besluitvormende processen rond de gezamenlijke opgaven - waarvoor de woordvoerders uit de gemeenteraden worden uitgenodigd. Naast de dialoog met de portefeuillehouders draagt dit ook bij aan de onderlinge uitwisseling tussen de betrokken woordvoerders uit de verschillende gemeenteraden. De Regiopodia blijven daarbij ook open staan voor de overige belangstellende gemeenteraadsleden die de dialoog graag willen volgen .

Aan de orde kwam de goede ervaring met een werkgroep van raadsleden en een regelmatig ontvangen informatiebrief van de Veiligheidsregio.

In het algemeen blijkt bij deze vormen een discussie te kunnen ontstaan over de vertegenwoordiging.

Met een vorm van dialoog met en tussen de inhoudelijk woordvoerders wordt naar verwachting hierin - gezien de diversiteit aan RSA thema's - een gulden middenweg bewandeld.